

УДК 930.85Дашів:[745.51:726](477.44)“17”

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2024.04.110>

ЩЕРБАНЬ АНАТОЛІЙ

доктор культурології, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри музейно-туристичної діяльності Харківської державної академії культури (Харків, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9530-6453>

SHCHERBAN ANATOLII

a Doctor of Culturology, a Ph.D. in History, an associate professor, a head of the Museum and Tourist Activity Department at Kharkiv State Academy of Culture (Kharkiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9530-6453>

Бібліографічний опис:

Щербань, А. (2024) Сволоок 1758 року і церковна історія села Дашів: переосмислення. *Народна творчість та етнологія*, 4 (404), 110–118.

Shcherban, A. (2024) Beam of the 1758 and the Church History of the Urban-Type Settlement of Dashiv: A Rethinking. *Folk Art and Ethnology*, 4 (404), 110–118.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2024. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

СВОЛОК 1758 РОКУ І ЦЕРКОВНА ІСТОРІЯ СЕЛА ДАШІВ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ

Анотація / Abstract

У статті детально охарактеризовано різьблений сволок 1758 року із с. Дашів (колишнє місто, сучасна Вінницька обл.), створений для хати пресвітера місцевого храму Святого архістратига Михайла Василя Плотницького. Проаналізовано обставини виявлення, висвітлено інформацію про особу власника та пов'язані з нею історичні події; описано параметри сволока та зображення на ньому.

Сволок виявив восени 1904 року Микола Біляшівський, і тоді ж його перевезли до Київського міського музею. З кінця 1960-х років він експонується в «Хаті бідняка» із с. Єрківці Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини (Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»).

Зроблено висновок, що ця пам'ятка є яскравим зразком українського мистецтва ранньомодерної доби, єдиним відомим різьбленим сволоком з хати уніатського священника. Василь Плотницький був настоятелем Михайлівського храму принаймні впродовж 1758–1790 років. Разом зі збереженою церквою, побудованою 1767 року за активної участі цього пресвітера, сволок утворює унікальний комплекс пам'яток мистецтва, створених для уніатів на межових землях між Наддніпрянщиною і Поділлям. Утім, храм і сволок цілком вписуються в стилістику, притаманну тогочасному будівництву в православному середовищі Гетьманщини та Запоріжжя.

На лицевій поверхні сволока вирізьблено однорядковий напис з благословенням, інформацію про власника хати та час її освячення, а по центру міститься православний хрест на Голгофі із зображеннями знарядь тортур Ісуса Христа. У центрі нижньої частини – медальйон із монограмою Діви Марії, до якого з двох боків тягнуться рельєфні «вали» з насічками, схожі на імітації кручених мотузків.

Нині відомо близько 30 різьблених українських сволоків ранньомодерної доби, які зберігаються в музеях України. Більшість із них повноцінно не введено в науковий обіг. Зважаючи на культурну цінність цих предметів, потрібно активізувати процес їх поглибленого дослідження.

Ключові слова: різьблений дерев'яний сволок, уніатська церква, музей, храм Святого архістратига Михайла, с. Дашів.

The carved beam of 1758 from the urban-type settlement of Dashiv (a former town, modern Vinnytsia region), created for the house of Vasyl Plotnytskyi, presbyter of the local church of St. Michael the Archangel is submitted in the article in details. The circumstances of the discovery are analyzed, information about the owner's identity and related historical events is presented; the parameters of the scroll and the image on it are described.

The beam is discovered in the autumn of 1904 by Mykola Biliashivskyi and transported to the Kyiv City Museum at this time. Since the late 1960s it has been exhibited in the *Poor Man's House* from the village of Yerkivtsi at the Museum of Folk Architecture and Life of the Middle Over Dnipro Lands (*Pereiaslav National Historical and Ethnographic Reserve*).

It is concluded that this monument is an expressive example of Ukrainian art of the early modern period, the only known carved beam from the house of a Uniate priest. Vasyl Plotnytskyi is the parson of St. Michael's Church at least from 1758 to 1790. Together with the preserved church, built in 1767 with the active participation of this presbyter, the beam forms a unique complex of art monuments created for the Uniates on the borderlands between Naddniprianshchyna and Podillia. However, the church and the beam fit into the style inherent in the Orthodox construction of the Hetmanate and Zaporizhzhia at that time.

On the front surface of the swolok there is a one-line inscription with a blessing, information about the owner of the house and the time of its consecration, and in the center there is an Orthodox cross on Golgotha with images of the instruments of torture of Jesus Christ. In the center of the lower part there is a medallion with the monogram of the Virgin Mary. The relief shafts with notches, similar to imitations of twisted ropes, stretch from both sides to it.

Today, about 30 carved Ukrainian beams from the early modern period are known. They are kept in Ukrainian museums. Most of them have not been fully introduced into scientific circulation. Given the cultural value of these objects, it is necessary to intensify the process of their in-depth study.

Keywords: carved wooden beam, Uniate church, museum, church of St. Michael the Archangel, the urban-type settlement of Dashiv.

Вступ. Дерев'яні різьблені сволоки ранньомодерної доби – важливе джерело інформації для історично-культурних досліджень. На сьогодні опрацьовано близько 30 таких виробів з території України. Репрезентативна вибірка дозволяє здійснювати порівняльну характеристику цих предметів, визначати унікальні риси кожного зокрема. Але досі більшість таких виробів повноцінно не введена в науковий обіг. Скажімо, про аналізований у цій статті сволок знайдено лише короткі згадки у двох публікаціях. Першим обставини виявлення та коротку характеристику параметрів описав у 1904 році М. Біляшівський [10]. Удруге інформацію про напис на ньому (прочитаний не повністю) опубліковано більш ніж через 100 років у статті колективу авторів (М. Шкіра, Н. Шкіра, Л. Шкіра) [12, с. 118].

Мета роботи – детально охарактеризувати сволок із Дашева та осмислити пов'язані з його власником історичні події. Завдання

полягає в тому, аби проаналізувати обставини знахідки; висвітлити інформацію про особу господаря хати зі сволоком і пов'язані з нею події; описати параметри виробу та зображення на ньому.

Виклад основного матеріалу. Досліджуваний сволок виявив М. Біляшівський восени 1904 року під час «невеликої екскурсії» в с. Дашів (іл. 1) Липовецького повіту Подільської губернії. Він оперативно опублікував повідомлення про знахідку разом із кресленням, яке є першою науковою графічною фіксацією різьбленого сволока в Наддніпрянщині. Виріб на ілюстрації до статті (іл. 3) зображено схематично на всю довжину, на виносках детально промальовано елементи декору центральної частини, подано поперечний переріз. Зазначимо, що більш художньо різьблення на українському сволоці вперше графічно зафіксував І. Репін (опубліковано 1888 р.). Параметрів самого виробу його малюнок не передає.

На сволок М. Біляшівському вказав священник Михайлівської церкви Дашева І. Білковський. Виріб лежав на його подвір'ї, а перед цим тривалий час використовувався як балка в сараї. Після огляду сволок перевезли до Київського міського музею [10]. На цьому «мандри» не завершилися. У період розгортання в м. Переяславі Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини сволок було розміщено під стелею «Хатибідняка» (перевезено до музею 1967 р. із с. Єрківці Переяславського р-ну). Там сволок із Дашева перебуває донині.

Михайлівська церква в с. Дашів (іл. 2) є видатною пам'яткою української архітектури. Вона збереглася *in-situ*, описується в наукових і популярних публікаціях (наприклад, [9]). Але лише в розвідці В. Щербаківського, уперше опублікованій 1904 року, згадується пресвітер Василь Плотницький – настоятель храму на час будівництва [4, с. 99] та власник хати, у якій було встановлено досліджуваний сволок. Про причини такого ігнорування цієї особи можна лише здогадуватися. Можливо, автори дописів не читали публікацій початку ХХ ст. зі згадками про нього. Припускаю, що цей факт пов'язаний з конфесійною належністю й відповідно підпорядкованістю ново-збудованого храму.

Відомо, що на час зведення нової церкви Святого архістратиґа Михайла Василь Плотницький був уніатом, рукопокладеним 1751 року єпископом Львівським, Галицьким та Кам'янецьким Левом Шептицьким [2, с. 117]. Напис на сволоку (іл. 3; 4: 1, 2) (з розкритими скороченнями «ВО СЛАВУ СВЯТЫА ТРОЙЦЫ ОТЦА И СЫНА И СВЯТОГО ДУХА СОЗДАСЯ ДОМЪ СЕЙ СВЯЩЕННО ІЕРЕА ВАСИЛІА ПЛОТНІЦКОГО ПРЕСВИТЕРА ЦЕРКВИ СВЯТОГО АРХИСТРАТИҢА ХРИСТОВА МИХАИЛА В ГРАДѢ ДАШЕВѢ РОКУ БОЖІЯ А҃НИ МЕСЯЦА МАІА ҃І ДНѢ») свідчить, що він був настоятелем і попереднього Михайлівського храму. Уніатська церква панувала на терито-

рії правобережної України фактично все ХVIII ст. Відповідно її служителі мали неабиякий авторитет серед місцевого населення. Василь Плотницький, очевидно, не був винятком. Щоправда, у драматичний період гонінь на уніатів після першого поділу Речі Посполитої [7, с. 136–141, 152, 162] він на короткий час «був приєднаний до православ'я» (12 квітня 1773 р.), про що мав відповідну грамоту. Але вже на 1 вересня 1775 року всі церкви Кальницької протопопії знову були уніатськими [2, с. 117–118]. Повернувся до унії й Василь Плотницький. Остання віднайдена документальна згадка про нього датується 16 січня 1790 року, коли, за розпорядженням ямпільського декана Григорія Любанського, комісією, до якої входив парох Василь Плотницький, було проведено огляд (візитацію) Кальницького деканату [6, с. 48]. Імовірно, що після другого поділу Речі Посполитої Василь Плотницький (якщо до того часу ще був священником) вдруге перейшов до православної церкви. Принаймні на початку ХІХ ст. його син Іван (народжений 1755 р.) був дияконом уже православного Михайлівського храму [5, с. 29, 36, 70, 134], настоятелем якого впродовж майже 50 років був його батько.

Представники роду Плотницьких згадуються в документах щодо історії України з кінця ХVІ ст. Наприклад, Лаврін Плотницький був найдавнішим із відомих нині (згаданий 7 жовтня 1594 р.) возним Брацлавського воєводства [8, с. 92]. Тезка власника хати зі сволоком Wasili Plotnicki Zatyrkiewicz підписався під актом від 25 лютого 1647 року про обрання єпископа Мстиславського, Оршанського та Могилевського Сильвестра Косова митрополитом Київським, яке відбулося на дворянському з'їзді в Києві [1, с. 348]. Важливо відзначити, що видатний український церковний діяч, екзарх Вселенської патріархії С. Косів, був одним із засновників, учителем і перфектом Києво-Могилянського колегіуму, учнем і соратником митрополита Петра Могили. Духовний владика земель Війська

Запорізького часів Богдана Хмельницького протиставився договору з Московським царством 1654 року та беззастережній угоді з Річчю Посполитою, обстоював перебування Київської митрополії під юрисдикцією Царгородського патріарха.

Про те, хто і коли споруджував нову будівлю Михайлівської церкви в с. Дашів, свідчить зафіксований студентом Вадимом Щербаківським під час екскурсії до Липовецького повіту (здійснена на замовлення Московського археологічного товариства влітку 1904 р.) напис на її одвірку (іл. 2: 1) («Августа Понятовского кколяции ясновельможного ... ятера воеводы мосце Львовского за пресвитера честного отца Васілія Плотніцкого во славу Святыя Троицы создася храм сей Собор св. Архистратига Михаила року Божія 176... я мая за ктитора Олексія Усатого и всего братства») [4, с. 99]. Саме тоді В. Щербаківський зробив фотофіксацію одвірки, храму та креслення його розрізів [13, с. 218, рис. 198, с. 220, рис. 200]. Дослідник високо оцінив майстерність будівничих. Він стверджував, що споруда (іл. 2: 2) на початку ХХ ст. «зберігала красу старовинних малоруських церков... Вона вражає своєю стрункістю, устремлінням до висот – якістю, якої не знайдете в архітектурі церков сучасної шаблонної побудови. Куполи церкви мають старовинні хрести, викувані з заліза, дуже витонченого малюнка; за типом вони відносяться до ХVІІ ст. ... Іконостас дерев'яний, високий шестиярусний, що має в плані ламану лінію, прикрашений прекрасним різьбленням, – не ремісник, а художник трудився над ним. Фон іконостасу раніше був зеленим, колони визолочені та частково розфарбовані» [4, с. 98–99]. Після першої публікації матеріалів «екскурсії» В. Щербаківський згадував цей храм як зразок п'ятикупольних українських дерев'яних церков. Непрочитане ним слово, що закінчується на «...ятера», безсумнівно, є прізвищем графа Костянтина Людвіка Броель-Платера (Konstanty Ludwik

Broel Plater, 1722–1778), чоловіка спадкоємиці Дашева. Проте В. Щербаківський хибно прочитав його посаду. Насправді на час спорудження церкви він був воєводою Мстиславським.

Як бачимо з розшифровки напису, точної дати спорудження храму Вадимом Щербаківському 1904 року прочитати не пощастило. Але він та інші автори дорадянських публікацій називають 1767 рік [11, с. 319; 16, с. 910; 3, с. 232]. Нині ж фігурує лише 1764 рік. Не маючи на меті в межах цього дослідження шукати ім'я особи, яка ввела другу дату в науковий обіг і джерела, на які вона посилалася, уважаю більш правдоподібною версію дослідників ХІХ – початку ХХ століття.

Отже, і досліджуваний сволок, і Михайлівська церква в Дашеві були створені для уніатів. Водночас, як правильно засвідчили дослідники, за архітектурою храм належить до наддніпрянської школи [9]. Форма одвірки й зображення на ньому характерні для Гетьманщини та Запоріжжя. Те саме можна сказати про сволок. Ці факти закономірні. Скажімо, на початку ХVІІІ ст. в православних і уніатів майже ідентичними були церковні книги та обряди. Хоча з 1720 року почалася поступова латинізація уніатської церкви, вона не була радикальною. Навіть 1762 року діти уніатських священників із Галичини їздили на виховання до Києва [7, с. 7, 10].

Вищенаведений напис на сволоку вирізано ножем («косяком»). Ним же на лицевій частині виробу по центру вирізьблено в пласкій заглибленій техніці канонічний для православ'я прямий хрест (іл. 4: 4) з прямою перекладиною над перехрестям і навскісною під ним, розташований на стилізованій Голгофі, у центрі якої міститься череп Адама на перехрещених кістках. Обабіч хреста розташовано спис і тростину з губкою та канонічні для православ'я аббревіатури. Згори донизу: ІНЦІ (Ісус Назорей Цар Іудейський), ІС ХС (Ісус Христос), НИ КА (Переможець), К Т (Коп'є Трость), МЛ

РБ (Місце Лобне Рай Бисть). На певній віддалі від центрального зображення містяться окремо вирізьблені літери В П (Василь Плотницький). Хрест вирізняється серед таких зображень на українських різьблених сволоках унікальним геометричним заповненням зі смуг суміщених один з одним ромбів і трикутників. На кількох інших сволоках ранньомодерної доби (наприклад, [12, с. 121, рис. 3; 14, с. 1391, іл. 3: 2, 3]) зображення смуг подібних геометричних елементів використовувалися для декоративного виокремлення центральної частини виробів та обрамлення медальйонів із сакральними символами. Найдавніше з відомих таке заповнення хреста ранньомодерної доби з території України зафіксоване на порохівниці 1641 року з Волині.

Нижня частина сволока по центру містить медальйон (іл. 3: 4) із вирізьбленою таким же інструментом, як букви та хрест на лицевій стороні, монограмою Діви Марії, до якого з обох боків тягнуться вирізані стамесками рельєфні частини валу з навскісними насічками (по боках – напіввали, а по центру – $\frac{3}{4}$ валу). До речі, подібним «валом» облямовано й одвірок дашівської Михайлівської церкви [13, с. 220, рис. 200]. Схожі зображення трапляються на одвірках церков із Наддніпрянщини; непоодинокі вони й на інших українських сволоках ранньомодерної доби.

Православні хрести трапляються на лицевих частинах більшості українських сволоків XVIII ст. Вони мали підсилювати дію розміщеного там текстового благословення, «узаконювати» освячення будинку. Слід зауважити, що й досі православні священники наклеюють у хатах наліпки з подібними зображеннями хрестів у процесі освячення, а раніше ставили відповідні печатки.

Монограма Діви Марії, схожа до зображеної на аналізованому виробі, також міститься на сволоку 1743 року архімандрита Києво-Печерської лаври Тимофія Щербацького (експонується в «Хаті гонча-

ра» Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини, м. Переяслав). Вона ж розташована в променях сьйва на одній із «малих» башток дзвіниці церкви Різдва Богородиці на Дальніх печерах Києво-Печерської лаври (збудована 1761 р.), трапляється в лаврських виданнях 1760–1770 років (наприклад, на початку «Житія святих» 1764 р.). На сволоках подібні монограми, але написані латиницею й пізніші за згадані, характерні для теренів Східної Польщі. Для прикладу, хата із с. Biała біля Makóva [15, s. 72, fig. 30]. Уважаю, що ситуація із зображенням на дашівському сволоку символом Діви Марії та церковним будівництвом ілюструє досі маловивчений процес взаємовпливів у 1740–1760-х роках між православним та католицьким світом. Зазначимо, що таку монограму принаймні з XIX ст. (іл. 5) й донині витискають на православних просфорах.

Сволок виготовлено з липи. Це дерево використовувалося для різьблених українських сволоків ранньомодерної доби нечасто. Окрім дашівського, досліджено лише один такий виріб (1741 р., с. Климківка біля Диканьки) [14]. Дашівський сволок – один з найдовших серед відомих нині сволоків XVIII ст. На момент виявлення він мав довжину 7 аршинів 15 вершків (близько 5,6 м). Висота й ширина його середні – $6\frac{1}{4}$ (близько 28 см) на $4\frac{1}{4}$ (близько 19 см) вершка [10, с. 96]. Вирізьблено виріб майстерно, але делікатно, без декоративних надлишків. Ця риса характерна й для інших збережених донині сволоків ранньомодерної доби, пов'язаних із хатами священнослужителів [12, с. 121, рис. 3, с. 122, рис. 5].

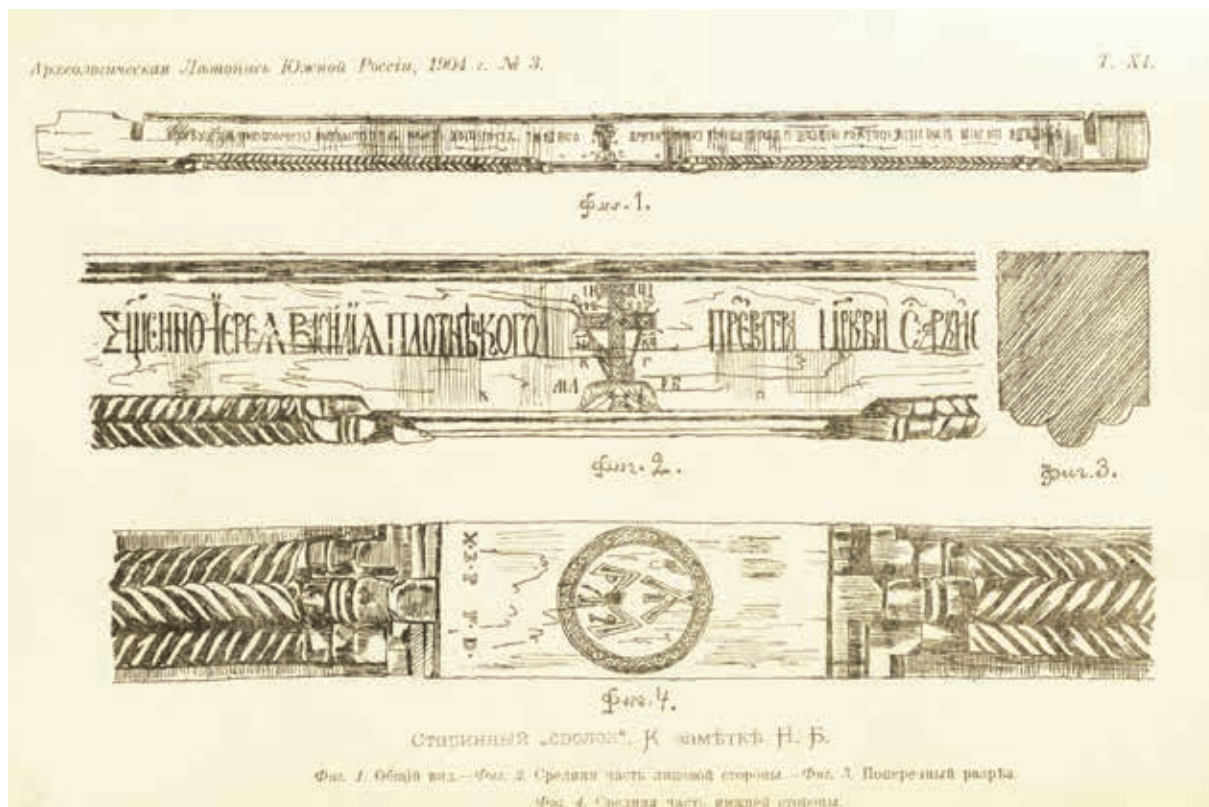
Висновки. Сволок 1758 року з хати Василя Плотницького в Дашеві є виразним зразком українського різьблення ранньомодерної доби. Він є єдиним відомим сволоком з хати тогочасного уніатського священника. Разом зі збереженим Михайлівським храмом, побудованим у 1767 році за активної участі згаданого пресвітера, це унікальний комплекс пам'яток мистецтва, створених для

Іл. 1. Місце знахідки сволока на сучасній карті України

Іл. 2. Різьблений одвірок і силует церкви Святого архістратига Михайла в с. Дашів.
За В. Щербаківським
[13, с. 218, рис. 198; с. 220, рис. 200]

Іл. 3. Малюнок сволока із с. Дашів.
За М. Біляшівським [10, табл. XI]

1

2

3

4

Іл. 4. Деталі зображень на сволюку з хати пресвітера церкви Святого архістратига Михайла в с. Дашів. Сучасний вигляд. «Хата бідняка». Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. м. Переяслав. Світлина А. Щербаня. 2024 р.

Іл. 5. Печатка для просфор. Поділля. 1867 р.
Приватна колекція А. Швеця.
Світлина А. Щербаня. 2024 р.

уніатів на межі Наддніпрянщини і Поділля. Водночас храм і сволок цілком вписуються в стилістику, притаманну тогочасному будівництву православних мешканців Гетьманщини та Запоріжжя.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Варто продовжити вводити в науковий обіг різьблені сволоки ранньомодерної доби з колекцій музеїв України та поглиблено аналізувати вже опубліковані.

Джерела та література

1. Архив Юго-Западной России. Киев : в Университетской типографии, 1861. Т. 1. Ч. 2. 593 с.
2. Ведомость в духовную епископию Переяславской консистории, за силу указа оной консистории, с показанием в оной – сколько в протопопии Кальницкой православных до епархии Переяславской принадлежащих церквей имеется по прочем 1775 года марта 1 дня учинена. *Киевские епархиальные ведомости*. 1894. № 5. С. 115–118.
3. В. Щ. К вопросу о типах старинных малорусских церквей. (Из наблюдений экскурсии 1904 г.). *Археологическая летопись Южной России*. 1904. № 6. С. 232–236.
4. В. Щ. Памятники церковной старины м. Дашева. *Археологическая летопись Южной России*. 1904. С. 98–99.
5. Казьмирчук Г., Казьмирчук М. Вибрані твори. Київ : УкрСГЧ, 2013. Т. 4. Кн. I. Документи села Кальник (XVIII – початок XX ст.). 324 с.
6. Казьмирчук Г. Д., Казьмирчук М. Г. Місто Кальник під владою греко-католицької єпархії. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл, 2011. Вип. 30. С. 47–52.
7. Коялович М. История воссоединения западнорусских униатов старых времен. Санкт-Петербург : В типографии второго отделения собственной Е. И. В. канцелярии, 1873. 408 с.
8. Крикун М. Брацлавське воеводство у XVI–XVIII століттях : статті і матеріали. Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2008. 412 с.
9. Лапшин С. А., Зінько І. Ю. Михайлівська церква смт Дашів – одна з перлин дерев'яної архітектури Поділля. *Матеріали VI регіональної науково-методичної конференції «Виховання молоді на принципах християнської моралі»*. (Вінниця, 24 квітня 2017 р.). Вінниця, 2017. С. 65–67.
10. Н. Б. Старинный сволок. *Археологическая летопись Южной России*. 1904. № 3. С. 95–96.
11. Похилевич А. И. Сказания о населенных местностях Киевской губернии или Статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, селах, местечках и городах, в пределах губернии находящихся / собрал А. Похилевич. Киев : В тип. Киево-Печер. лавры, 1864. [2], V, 763 с.
12. Шкіра М., Шкіра Н., Шкіра А. Сволоки у контексті дослідження традиційного народного житла кінця XIX – початку XX століття Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». *Емінак*. 2018. № 1 (21). Т. 3. С. 113–122.
13. Щербаківський В. Архітектура в різних народів і на Україні. Львів ; Київ : із «Загальної друкарні». Накладом автора, 1910. 256 с.
14. Щербань А., Бабкова Н. Сволок 1741 р. з фондів Диканського історико-краєзнавчого музею. *Народознавчі зошити* / Інститут народознавства НАН України. Львів, 2023. № 6 (174). С. 1386–1396. DOI: <https://doi.org/10.15407/>
15. Puset L. Studya nad Polskiem budownictwem drewnianem. I. Chata. Kraków : nakładem Akademii umiejętności, 1903. 106 s.
16. Rulikovski E. Daszów. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. Warszawa : Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880. Т. I. S. 908–910.

References

1. *Archives of South-West Russia*. Kiev: at the University Printing House, 1861, vol. 1, part 2, 593 pp. [in Russian].
2. A Statement to the Ecclesiastical Bishopric of the Pereyaslavl Consistory, for the Force of the Decree of this Consistory, with Testimony in it – how many Orthodox Churches Belong to the Kalnitsky Archdiocese before the Diocese of Pereyaslav, according to other things, done on March 1, 1775. *Kyiv Diocesan Bulletin*, 1894, no. 5, pp. 115–118 [in Russian].
3. V. SHCH. On the Issue of the Types of Ancient Ukrainian Churches (From the Observations of an Excursion in 1904). *Archaeological Chronicle of South Russia*, 1904, no. 6, pp. 232–236 [in Russian].

4. V. SHCH. Monuments of Church Antiquity of the Town of Dashev. *Archaeological Chronicle of South Russia*, 1904, no. 6, pp. 98–99 [in Russian].
5. KAZMYRCHUK, Hryhorii, KAZMYRCHUK, Mariia. *Selected Works*. Kyiv: "PE «ME Ukr SICH»", 2013, vol. 4, Book 1. Documents of the Village of Kalnyk (18th – Early 20th Century), 324 pp. [in Ukrainian].
6. KAZMYRCHUK, Hryhorii, KAZMYRCHUK, Mariia. The City of Kalnyk under the Rule of the Greek Catholic Diocese. *Scientific Bulletin of the Izmail State Humanitarian University*. Izmail, 2011, iss. 30, pp. 47–52 [in Ukrainian].
7. KOYALOVICH, Mikhail. *The History of the Reunification of the Western Russian Uniates of Old Times*. Saint-Petersburg: In the Printing House of the Second Department Otheoenia of the Own E. I. V. Office, 1873, 408 pp. [in Russian].
8. KRYKUN, Mykola. Bratslav Voivodeship in the 16th – 18th Centuries: Articles and Materials. Lviv: Publishing House of the Ukrainian Catholic University, 2008, 412 pp. [in Ukrainian].
9. LAPSHYN, S., Iryna ZINKO. St. Michael's Church of the Urban-Type Settlement of Dashiv is One of the Pearls of Wooden Architecture of Podillia. *Materials of the 6th Regional Scientific-Methodological Conference "Education of Youth on the Principles of Christian Morality"*. (Vinnytsia, April 24, 2017). Vinnytsia, 2017, pp. 65–67 [in Ukrainian].
10. N. B. The Ancient Beam. *Archaeological Chronicle of Southern Russia*, 1904, no. 3, pp. 95–96 [in Russian].
11. POKHILEVICH, Lavrenty. *Tales about Populated Areas of Kiev Province or Statistical, Historical and Ecclesiastical Notes about All Villages, Hamlets, Towns and Cities within the Province*. Kiev: Printing House of Kiev-Pechersk Lavra, 1864, [2], S, 763 pp. [in Russian].
12. SHKIRA, M., N. SHKIRA, L. SHKIRA. Beams in the Context of Study of Traditional Folk Dwelling of the Late 19th – Early 20th Century Pereiaslav Museum of Folk Architecture and Life of the Middle Over Dnipro Lands National Historical and Ethnographic Reserve. *Eminak*, 2018, no. 1 (21), vol. 3, pp. 113–122 [in Ukrainian].
13. SHCHERBAKIVSKYI, Vadym. *Architecture of Various Nations and in Ukraine*. Lviv; Kyiv: from the General Printing House. At the author's expense, 1910, 256 pp. [in Ukrainian].
14. SHCHERBAN, Anatolii, Nadiia BABKOVA. The Beam of 1741 from the Funds of Dykanka Historical and Local History Museum. *The Ethnology Notebooks*, 2023, 6 (174), pp. 1386–1396. <https://doi.org/10.15407/nz2023.06.1386> [in Ukrainian].
15. PUSZET, Ludwik. *Studia nad Polskim budownictwem drewnianem [Study on Polish Wooden Construction]*. Vol. 1. *Chata [House]*. Kraków: nakładem Akademii umiejętności [Published by the Academy of Skills], 1903, 106 pp. [in Polish].
16. RULIKOWSKI, Edward. Daszów [Dashov]. In: Bronisław CHLEBOWSKI, Filip SULMIERSKI, Władysław WALEWSKI, eds. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich [Geographical Dictionary of the Kingdom of Poland and the Other Slavic Countries]*. Vol. 1 [Aa - Dereneczna]. Warsaw, 1880, pp. 908–910 [in Polish].

Отримано / Received 30.04.2024

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 05.12.2024